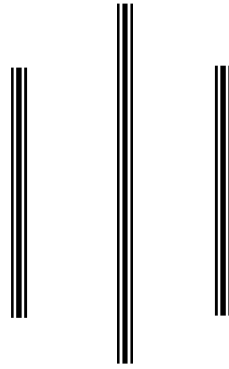
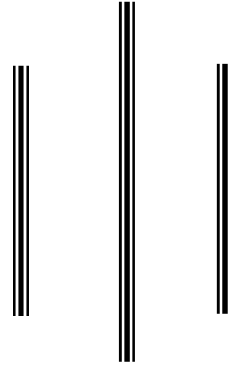

“बसाईं उपन्यासमा पाइने सामाजिक पक्षको विश्लेषणात्मक अध्ययन”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
रा.रा.ब.क्यामस
स्नातकोत्तर तह नेपाली विषय दसौं पत्रको
पूरक प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधप्रबन्ध

शोधार्थी
निशा कुमारी ठाकुर
रा.रा.ब.क्यामस
रोल नं.१४०२०७
नियमित विद्यार्थी

शोध निर्देशकको मन्तव्य

एम.ए.द्वितीय वर्षको छात्रा सुश्री निसा ठाकुर “ बसाई उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन” शीर्षकमा केन्द्रित भएर मेरो शोध निर्देनमा प्रस्तुत शोधपत्र तयार पारेकी हुन् । लगनशील भएर अत्यन्तै परिश्रमका साथ तयार पारिएको शोधबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति :-

शोधनिर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
रामस्वरुप रामसागर बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
जनकपुर

शोधार्थी
निसा ठाकुरद्वारा
प्रस्तुत
“बसाई उपन्यासको कृतिपुरक अध्ययन”

शीर्षकको शोधप्रबन्ध
नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर (एम. ए.) तहको दसौं पत्र (५१०-१) को
पूरक प्रयोजनकालागि स्वीकृत गरिएको छ ।
शोधमूल्याङ्कन समिति

क्र.स.	पद	नाम	हस्ताक्षर
१.			
२.			
३.			
४.			
५.			

मिति :-

कृतज्ञताज्ञापन

नेपाली शिक्षण विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको शोध गर्नु आवश्यक देखिएकाले प्रस्तुत “बसाई उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन” शीर्षकको शोध प्रबन्ध तयार पारिएको हो ।

प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार गर्ने सिलसिलामा आफ्नो अमूल्य समय दिई आवश्यक निर्देशन, सुभाषण र सहयोग गरिदिनु हुने शोधनिर्देशक परम आदरणीय गुरु डा.राजेन्द्रप्रसाद विमल प्रति हार्दिक केतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी सुवर्ण अवसर प्रदान गर्नु भएकोमा विभागीय प्रमुख परम आदरणीय गुरु डा.स्थिरप्रसाद पराजुली एवम् अनुसन्धान समितिका संयोजक समेत रहनु भएको उँहामा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । शोधशीर्षकको छनौट एवम् सो को तयारीमा लागि उपयुक्त शैली तथा उपयोगी सामग्रीहरूको अध्ययन गर्ने सुमार्ग निर्देश गरिदिनु हुने गुरु पराजुलीज्यूप्रति पुनः कोटि कोटि केतज्ञताज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयारी गर्ने क्रममा सहयोग पुऱ्याउनु हुने नेपाली शिक्षण विभागका सम्पूर्ण श्रद्धेय गुरुज्यूहरूप्रति समेत आभार व्यक्त गर्दछु ।

यसैगरी शोध सम्बन्धमा अनवरत रूपले मेरो जीवनलाई नै अग्रगति दिनु हुने परम पूज्य पिता श्री कृष्णचन्द्र ठाकुर तथा आमा श्रीमती रेणु ठाकुर ज्यू प्रति हृदयतः आभार व्यक्त गर्दछु साथै सो सम्बन्धमा अनवरत सहयोग पुऱ्याउने मेरा श्रीमान् डा.मुकेश पाण्डेय प्रति आभार व्यक्त गर्ने नारायण शर्मा तथा आमा श्रीमति मुन्नी शर्मा ज्यू प्रति हृदयतः आभार व्यक्त गर्दछु साथै सो सम्बन्धमा सहयोथ गरिदिनु हुने मित्रहरू माधवा रेग्मी, कमला दङ्गल र किरण शर्मा , निलम शर्मा , सुरज शर्मा , रोशन शर्मा प्रति धन्यावाद व्यक्त गर्दै शुद्धसँग विद्युत सङ्कटको समयमा पनि यशाशीघ्र टडकन गरिदिनु हुने एभरेष्ट कम्प्युटर सेन्टर जनकपुरका निर्देशक मो.फिरोज खानलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तयमा , प्रस्तुत शोधप्रबन्धको मूल्याङ्कनका लागि रा.रा.ब क्याम्पस, नेपाली शिक्षण विभाग जनकपुरधाम समक्ष पेश गर्दछु ।

निशा कुमारी ठाकुर

नेपाली शिक्षण विभाग

रा.रा.ब.क्याम्पस जनकपुरधाम

रोल नं.१४०२०७

विषयसूची

अध्याय-एक शोध प्रस्ताव

पृष्ठ सं.

- १.१ शोधशीर्षक
- १.२ शोध प्रयोजन
- १.३ समस्याकथन
- १.४ शोधको उद्देश्य
- १.५ पूर्वकार्यको समीक्षा
- १.६ शोधको औचित्य
- १.७ शोधविधि
- १.८ शोधकायएको सीमाङ्कन
- १.९ शोधपत्रको रुपरेखा

अध्याय-दुई उपन्यासकार लीलबहादुर क्षेत्रीको छोटो परिचय

- २.१ पृष्ठभूमि
- २.२ जीवनपरक परिचय
- २.३ निष्कर्ष

अध्याय-तीन क्षेत्रीको साहित्यिक यात्राको परिचय

- ३.१ पृष्ठभूमि
- ३.२ साहित्यिक यात्रा
- ३.३ उपन्यासकारको रुपमा क्षेत्री
- ३.४ निष्कर्ष

अध्याय-चार उपन्यासको सैद्धान्तिक परिचय

- ४.१ उपन्यासको परिचय
- ४.२ पूर्वीय मान्यतागत उपन्यासको व्युत्पत्तिगत अर्थ
- ४.३ उपन्यासका परिभाषाहरु
- ४.४ उपन्यासका तत्वहरु
 - ४.४.१ विषयवस्तु
 - ४.४.२ चरित्र वा पात्रविधान
 - ४.४.३ संवाद वा कथोपकथन
 - ४.४.४ द्वन्द्व
 - ४.४.५ देशकाल वा परिवेश
 - ४.४.६ भाषाशैली
 - ४.४.७ उद्देश्य
 - ४.४.८ कौतूहल
 - ४.४.९ प्रतिक र बिम्बविधान
 - ४.४.१० दृष्टिविन्दु
- ४.५ निष्कर्ष

अध्याय- पाँच नेपाली उपन्यासको विकासक्रम

- ५.१ प्राथमिक काल
- ५.२ माध्यमिक काल
- ५.३ आधुनिक काल
- ५.४ आधुनिक नेपाली उपन्यास परम्परामा देखापर्ने विभिन्न धाराहरु
 - ५.४.१ आदर्शोन्मुख यथार्थवादी धारा
 - ५.४.२ स्वच्छन्दतावादी धारा
 - ५.४.३ सामाजिक यथार्थवादी धारा
 - ५.४.४ ऐतिहासिक यथार्थवादी धारा
 - ५.४.५ अतिथार्थवादी धारा

- ५.४.६ आलोचनात्मक यथार्थवादी धारा
- ५.४.७ नारीवादी धारा
- ५.४.८ मनोविश्लेषणवादी धारा
- ५.४.९ विसङ्गतिवादी धारा
- ५.४.१० अस्तित्वादी धारा
- ५.४.११ प्रयोगवादी धारा
- ५.४.१२ मिथकीय धारा
- ५.४.१३ नवचेतनावादी धारा
- ५.५ निष्कर्ष

अध्याय- छौं

बसाई उपन्यासमा पाइने सामाजिक पक्षको विस्तृत विश्लेषणात्मक अध्ययन

- ६.१ पृष्ठभूमि
- ६.२ औपन्यासिक तत्वका आधार
- ६.३ 'बसाई' उपन्यासको औपन्यासिक विषयवस्तु
 - ६.३.१ कथावस्तु
 - ६.३.२ चरित्र
 - ६.३.३ देशकाल वातावरण
 - ६.३.४ दृष्टिविन्दु
 - ६.३.५ सारवस्तु
 - ६.३.६ भाषाशैली
 - ६.३.७ प्रतीक र विम्ब
- ६.४ 'बसाई' उपन्यासका पात्रहरुको शैलीवैज्ञानिक वर्गीकरण तालिका
- ६.५ तालिकावद्ध पात्र विश्लेषण
 - ६.५.१ क. धने बहादुर बस्नेत
 - ख. मैना
 - ग. भुमावती
 - घ. धनेको २ वर्षे छोरो
 - ङ. बैदारबूढा

- च. नन्दे ढकाल
- छ. रिकुटे
- ज. मोटेकार्की
- झ. तेस्रो लामिछाने

६.६ पात्र वर्गीकरणको अन्य आधार

- ६.६.१ लिङ्गको आधारमा 'बसाई' उपन्यासमा प्रयुक्त पात्रहरुको वर्गीकरण
- ६.६.२ 'बसाई' उपन्यासमा प्रयुक्त पात्रहरुलाई वर्णगत आधारमा वर्गीकरण
- ६.६.३ कूलगत आधारमा 'बसाई' उपन्यासका पात्रहरुको वर्गीकरण
- ६.६.४ कार्यका आधारमा 'बसाई' उपन्यासका पात्रहरुको वर्गीकरण

६.७ केही प्रमुख पात्रहरुको चरित्र चित्रण

- १. धने
- २. मैना
- ३. भुमावती
- ४. रिकुटे
- ५. मोटेकार्की
- ६. बैदारबूढा

- ६.८ 'बसाई' उपन्यासको विवेचनात्मक अध्ययन
- ६.९ 'बसाई' उपन्यासमा आदर्शोन्मुख यथार्थताको चित्रण
- ६.१० निष्कर्ष

अध्याय-सात
उपसंहार र निष्कर्ष

- ७.१ उपसंहार
- ७.२ निष्कर्ष
- ७.३ अन्य सम्भाव्य शोधशीर्षकहरु
सन्दर्भसूची

संक्षेपीकृत शब्दसूची / चिन्हसूची

संक्षिप्त रूप	अर्थ
एम. ए	:- मास्टर अफ आर्टस्
क.स.	:- क्रम संख्या
डा.	:- डाक्टर
त्रि.वि.	:- त्रिभुवन विश्वविद्यालय
न.	:- नम्बर
पृ.	:- पृष्ठ
प्रा.	:- प्राध्यापक
बी.ए.	:- ब्याचलर अफ आर्टस
रा.रा.ब.	:- रामस्वरुप रामसागर बहुमुखी
बी.पी.	:- विश्वेश्वर प्रसाद
वि.स.	:- विक्रम सम्वत्
सम्पा.	:- सम्पादक
सा.प्र.	:- साभ्ना प्रकाशन

चिन्हसूची

.....	:- केही अंश छुटेको
“ ”	:- प्रत्यक्ष कथनको कुरा राख्न